

**A magyar halgazdálkodási ágazat jelene
a Halászati Operatív Program tükrében**

A bemutatásban szereplő adatok hivatalos forrásokból származnak,
az alábbi intézményektől:

Központi Statisztikai Hivatal (KSH)
Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI)
Országos Halászati Adattár (OHA)
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH)
Vidékfejlesztési Minisztérium adatbázisai
Nemzeti Élelmiszerbiztonsági Hivatal (NÉBIH)
FAO

A halgazdálkodási ágazat általános bemutatása

A magyar halgazdálkodási ágazat legfontosabb feladata egészséges, kiváló minőségű hal és haltermék biztosítása a hazai és külföldi fogyasztók számára. Mivel mindezt egy változó társadalmi és gazdasági környezetben, változó fogyasztói igények és piaci feltételek mellett kell megtennie, folyamatos fejlődésre van szükség, amihez segítséget nyújt az uniós társfinanszírozással megvalósuló Halászati Operatív Program (HOP). A halgazdálkodás így hatékonyabban járulhat hozzá az ökoturizmus és a környezetvédelem, illetve az egészséges életmód és tudatos táplálkozás elterjedéséhez is, mindezek által pedig a vidéki régiók értékeinek megőrzéséhez és a helyi közösségek gazdasági stabilitásához.

A KSH adatgyűjtése alapján az ágazat nemzetgazdasági jelentősége – a teljes halgazdálkodási ágazat (tógazdasági termelés + természetesvízi halfogás) által létrehozott bruttó hozzáadott értékét figyelembe véve – 2011-ben 3,6 milliárd forint volt, ami a teljes nemzetgazdaság bruttó hozzáadott értékének 0,015%-át, a mezőgazdaság 0,34%-át, míg az állattenyésztés 2,4%-át adja.

A megfelelő – természeti erőforrásokat megújító – halgazdálkodási technológia alkalmazása kiemelt jelentőséggel bír természetvédelmi, vízgazdálkodási és társadalmi szempontból egyaránt. Ugyanez mondható el a természetesvízi halgazdálkodásról is, amely megfelelő működése során, a jelenlegi degradálódott környezeti feltételek között alapvetően járul hozzá a természetesvízi ökoszisztémák fenntartásához. A tógazdálkodás és a természetesvízi halgazdálkodás tehát kiemelkedően fontos ágazatok, egyrészt a természeti környezetet formáló képességük – a természeti értékek, különösen a vízi és vizes élőhelyek fenntartása, fejlesztése –, másrészt a vízgazdálkodásban betöltött feladatuk miatt. Továbbá ezekhez kapcsolódik a halászati hagyományok megőrzése is, amely a magyar kultúra része.

Az ágazat küldetésének megfogalmazása alapján szembevetünk, hogy a halgazdálkodás feladatai, felelősége jócskán túlmutatnak a szűken értelmezett gazdasági szempontokon, akár ágazati, akár nemzetgazdasági szinten vizsgálva azt.

Fontos megemlíteni, hogy a folyamatosan növekedő kárókatona-populációk halállományra és az egyéb madárfajokra gyakorolt negatív hatása érinti a halászati és az akvakultúra ágazatot, továbbá a természetvédelmet is, és egyre nagyobb gazdasági jelentőséggel bír.

Mindez indokoltá és egyre sürgetőbbé teszi átfogó és összehangolt szakértői lépések előkészítését, valamint a tógazdasági és természetesvízi károk mérséklését, az európai uniós madárvédelmi és élőhely-védelmi irányelveket és a nemzeti természetvédelmi jogi keretet szem előtt tartva.

Az akvakultúra szektor bemutatása

Tógazdálkodás

A magyar akvakultúra ágazat évi 14-16 ezer tonnás étkezéshal-termelésének 85-88%-a halastavakból származik, a maradék részt modern technológiákat alkalmazó haltermelő rendszerek adják.

2012-ben halastó művelési ágba mintegy 36,8 ezer hektár terület tartozott, amelyből mintegy 28,8 ezer hektár volt halastóterület, ebből az üzemelő halastavak 26,1 ezer hektárt tettek ki. A 2007 – 2013-as költségvetési időszak kiinduló éve, 2006 óta **225 hektár új halastó** megépítésére és **1337 hektárnyi halastó felújítására** került sor a Halászati Operatív Program beruházási támogatásának köszönhetően. Az Agrárgazdasági Kutató Intézethez beérkezett adatok alapján az üzemelő tavak területe 2006 óta összesen 2205 hektárral nőtt.

Tógazdasági haltermelésünkben a döntően alkalmazott extenzív és félintenzív termelési technológiák kerülnek előtérbe, az agro-kemizálásnak és az energiaigényes inputoknak kevés szerep jut. A termelési folyamatok csak kis részben gépesítettek, így a termelés kifejezetten környezetbarát módon történik. A felhasznált felszíni vízkészletek a termelési folyamat során nem szennyeződnek, az alacsony tápanyagbevitelnek köszönhetően az elfolyó víz minőségi paraméterei nem rosszabbak, mint a feltöltő vize, hiszen a gabonára alapozott tápanyagbevitel szintje alacsony. Magyarországon az utóbbi években nem történt jelentős változás az alkalmazott tógazdálkodási technológiában, bár néhány tógazdaságban bevezetésre kerültek olyan technológiai elemek, amelyek a termelési intenzitást növelik – több gazdaságban előtérbe került a teljes értékű tápok használata, néhánynál kombinált technológiákat alkalmaznak, és az új hozamnövelő vízkezelési eljárások is terjednek.

Jó példa erre az 1989-ben létesített Akasztói Halgazdaság, amely elsősorban a különleges ízvilágú Akasztói Szikipontyról nevezetes, melynek tenyésztését a terület éghajlata és egyedi talajadottságai, valamint a termelő tavakat tápláló kiváló minőségű víz együttesen teszi lehetővé. Emellett számos egyéb halfaj is megtalálható itt, melyeket félextenzív tavi haltermelés, valamint kiegészítő intenzív halnevelés útján állítanak elő. A szolgáltatások bővítésének céljából 2004-ben nyitották meg a horgásztavakat, halboltot és éttermet is magában foglaló Akasztói Horgászpark és Halascsárda nevű komplexumot, a megtermelt Szikiponty 30%-át itt helyben értékesítik. Ezenfelül a **multifunkcionális halgazdaság** területén igényesen felszerelt, széleskörű szolgáltatásokat nyújtó panzió és strand is található. A gazdaságot üzemeltető ÖKO 2000 vállalkozás már a kezdetektől fogva eredményesen működik, ennek köszönhetően az elmúlt évek során többször is sikeresen pályázott a Halászati Operatív Programban, így a multifunkcionális jelleget erősítő nagyszabású fejlesztési és rekonstrukciós programok indulhattak.

Az idáig elnyert támogatással megvalósult projektek rendkívüli módon újították meg a halgazdaság eszközparkját, valamint infrastruktúráját. Új halszállító autók, rakodógép, szállító járművek, szivattyúk és számos halászati eszköz került beszerzésre. Ezen felül megépült a halelőnevelő csarnok, egy félig nyitott, fedett szín, környezetvédelmi szempontból lényeges trágyatárolók és sok egyéb műtárgy. Hőszivattyúval fűtött-hűtött öltöző és ebédlő építésével jelentősen javultak a munkakörülmények és nőtt a foglalkoztatottság.

Érdemes megemlíteni azt a Balaton-melléki vállalkozást is, amely részben saját üzemeinek, részben a déli part egy részének **halellátására** látott lehetőséget halászati vállalkozásain keresztül. A Bubi Food Kft. a Balaton-parti vendéglátásban meghatározó családi vállalkozás, éttermet, **ételkiszállító szolgálatot** üzemeltet, és jelentős szerepe van Balatonboglár közétkeztetésében is. Megfelelő halalapanyag biztosítása céljából a vállalkozás 2009-ben kezdett haltermeléssel foglalkozni. Bérelt tavai állapota miatt extenzív termelést folytatnak, elsősorban vegyes korosztályú pontyot nevelnek. A Halászati Operatív Program keretében 2010-ben elnyert beruházási támogatásnak köszönhetően ez a halászati területen „kezdő” mikrovállalkozás tavai felújításával, halászati gépparkjának kialakításával és üzembe helyezésével növelni tudta a termelés intenzitását, valamint el tudta indítani a compó és a keszegfélék félintenzív termelését, új fajokat bevezetve a tógazdasági termelésbe.

Az 1994 óta 200 hektár saját és további 150 hektár bérelt területen gazdálkodó Halász Kft. sikeresen pályázott 2009-ben és 2010-ben is. A halgazdaság 5 különálló tőegységből áll, az egységek átlagosan 25-30 km távolságra vannak egymástól. A Kft. **teljes üzemű haltermelést** folytat, melybe a szaporítás, ivadék- és növendékhal-nevelés, valamint az étkezésihal-előállítás egyaránt beletartozik. A haltermelés elhasználódott eszközparkjának lecserélésével, majd a bikali tőegység legnagyobb tavaának felújításával a gazdaság kedvezőbb jövedelmezőséget tudott elérni.

Szabó Wieslawa Jozefa egyéni vállalkozóként sikeresen pályázott a 2010-ben és 2011-ben kiírt Halászati Operatív Programban. Az elnyert támogatásoknak köszönhetően új, kisméretű tavak épültek, melyek segítségével **tavi recirkulációs termelést**, intenzív ponty- és compónevelést tudott megvalósítani, takarmánytárolója felújításával pedig növelte vállalkozása eredményességét.

Precíziós haltermelő rendszerek

2012-ben Magyarországon **15 telephelyen** foglalkoztak magas termelési intenzitású, kontrollált körülményeket biztosító haltermeléssel, esetenként több halfajt is termelve egyazon telephelyen. Fajonkénti és rendszerenkénti bontásban kategorizálva:

- 5 telephelyen pisztrángot tenyésztenek hidegvízi átfolyóvizes, ill. recirkulációs rendszerben, felszíni vízátfolyásra alapozva;
- 4 telephelyen afrikai harcsát meleg átfolyóvizes rendszerben, a felszín alatti vízkészletre alapozva;
- 6 telephelyen tokféléket nevelnek meleg átfolyóvizes, ill. recirkulációs rendszerben, a felszín alatti vízkészletre alapozva;
- 1 telephelyen barramundit termelnek recirkulációs rendszerben, a felszín alatti vízkészletre alapozva;
- 1 telephelyen lesőharcsát tenyésztnek bányatóban, ketreces rendszerben;
- 1 telephelyen pedig pontyot tenyésztnek ketreces rendszerben.

A precíziós haltermelő rendszerek kapacitásának időbeli vizsgálatánál figyelemre méltó, hogy bár az elmúlt években néhány korábban üzemelő telephelyen megszűnt a termelés, a 2007 – 2013 közötti Halászati Operatív Programnak köszönhetően, az új üzemek létesítésével a kapacitások összességében bővültek az elmúlt években.

E növekedéshez hozzájárult a Jászkiséri Halas Kft. is. A vállalkozás 1994-ben vásárolta meg a helyi termelőszövetkezet halastavait, majd folyamatos fejlesztésekkel megteremtették a **multifunkcionális halgazdálkodáshoz** szükséges infrastruktúráját.

A társaság egyebek mellett pontyot, amurt, süllőt és harcsát termel extenzív tógazdasági, valamint félintenzív és intenzív termelési technológiákkal, ezenkívül horgásztatással és vendéglátással is foglalkoznak. 2009-ben nyertek támogatást a HOP 2. támogatási tengelyéből a helyileg rendelkezésre álló termálvíz kincs halgazdálkodási célú hasznosításához. A támogatás segítségével Jászkiséren létesített **intenzív haltermelő** telep egy 850 m²-es könnyűszerkezetes csarnokban helyezkedik el, amely magában foglal áruhal- és utónevelő medencéket is. A telepet csúcstechnológiai eszközökkel szerelték fel, így automatizált az oxigénellátás, a légtechnika, a fény- és klímaszabályozás, valamint a tartalék áramforrás.

A magas színvonalú víztisztító eljárásnak köszönhetően a telep nem bocsájt ki szennyezőanyagot. A tervezéskor elsődleges szempont volt az alacsony energiafelhasználás, így a haltermelő telep költséghatékonyan és környezetbarát módon képes a halnevelésre. Az üzemben zárt, úgynevezett recirkulációs rendszerben kerül előnevelésre a barramundi nevű hal, mely kiváló húsmínőségével rendkívül egészséges fehérjeforrás. A rendszerben megsűrűt és fertőtlenített víz többszöri felhasználásával a naponta betáplált friss víz mennyisége nem éri el a teljes volumen 10%-át. A speciális haltápokkal etetett halak bő fél év alatt érik el a 350-600 grammos étkezési méretet, majd hűtve kerülnek az áruházak halas pultjára, kiváló minőségű, friss áruval gazdagítva a hazai halválasztékot.

A Lillafüredi Pisztránglelep Magyarország legrégebbi pisztránglelepeként 1933 óta működik, üzemeltetője a Hoitsy és Rieger Kft. nevű családi vállalkozás.

A tenyésztett fajok közül Magyarországon már csak ezen a helyen található meg nagyobb számban az őshonos sebes pisztráng, innen biztosítják a természetes vizek állományának utánpótlását. Szintén kuriózum az arany pisztráng, mely hazánkban egyedül itt fordul elő. A telep szolgáltatásait a **turizmus igényeinek** megfelelően alakították ki. A megtermelt halat a társaság helyben dolgozza fel, melyet a látogatók füstölten és grillezésre készen megvásárolhatnak. Az értékesítés legnagyobb része a nevelőtavak mellett elhelyezkedő étteremben történik, ahol a vendégek a telepen nevelt halat fogyaszthatják el. Az aszályos idő okozta vízhiány miatt a vállalkozás egy recirkulációs rendszer megépítéséről döntött, melyre pályázatot nyújtottak be.

A HOP révén elnyert több mint 15 millió forintos támogatás segítségével megvalósult **recirkulációs rendszert** a legújabb kutatások eredményeire alapozva építették meg. Az egyedi tervezésű, Közép-Európában sajátos rendszer részeként létesített biofilternek és dobszűrőnek köszönhetően a visszaforgatott víz gyakorlatilag ivóvíz minőségű. A beruházás eredményeképp biztosítottá vált a folyamatos megfelelő vízellátás, melynek segítségével a számítások alapján megduplázzható a jelenlegi termelés. Így a tervek szerint a már meglévő népszerű áruk köre a közeljövőben hidegkonyhai termékekkel bővül tovább.

A precíziós termelési rendszerek esetében különösen a **geotermikus energiára alapozott** üzemek fejlesztését kell kiemelni, annak ellenére, hogy a geotermikus energia halászati hasznosításának legnagyobb akadálya jelenleg az igen magas víz- és vízkezelési költség.

Az 1993-ban alakult Szarvas-Fish Kft. Európa második legnagyobb afrikaiharcsa-előállítójaként, hozzávetőlegesen 1700 tonna évi termelésével a hazai piac mintegy 90%-át látja el. Szarvasi és tiszacsegei telephelyén geotermikus energiára alapozott intenzív-üzemi afrikaiharcsa-termelést folytat zárt rendszerben. Ez a halfaj már több mint húsz éve került

Magyarországra először kutatási, később tenyésztési céllal, itthoni megismertetésében és elterjesztésében a társaságnak kulcsszerepe volt. A kft. által előállított ízletes afrikai harcsa húsa alacsony zsírtartalmú, szállkától és mellékiztól mentes, így kiválóan alkalmas számos halétel készítésére. Az élőhal-forgalmazás mellett a társaság feldolgozott formában is értékesít halat a hazai hipermarketek, üzletláncok beszállítójaként. A magyarországi értékesítés mellett külföldre is exportálnak. Az EU által jóváhagyott, egy műszakban együttesen 7500 kg élőhal feldolgozására alkalmas üzemekben a társaság szinte kizárólag saját termelésű halat használ fel, a tenyésztést, szaporítást, nevelést, feldolgozást és értékesítést maga végzi. A technológia biológiai alapjainak és műszaki hátterének fejlesztésére a HOP keretéből történt.

Az ebből megvalósult beruházások között említhető például a szarvasi és tiszacsegei **halfeldolgozó üzem** korszerűsítése, halkeltető, takarmánytároló és mechanikai víztisztító berendezés létesítése a szarvasi intenzív halnevelő telepen, valamint a biztonságos vízellátás és víztisztítás megoldása. A beruházások eredményeként javult az elfolyó víz minősége, nőtt a szarvasi telep vízellátásának biztonsága és bővült a feldolgozott kész- és félkész termékek köre, mely növelte a gazdálkodás eredményességét és jövedelmezőségét.

A termelési mutatók

Bár a hazai akvakultúra termelés volumene a tavi gazdálkodás nagy szerepe miatt az egyes évekre jellemző időjárás függvénye, 5-10 éves átlagban enyhén növekvő tendenciát mutat. 2012-ben bruttó haltermelésünk 21 460 585 tonna volt, amelyből az étkezési hal mennyisége 15 133 tonnát tett ki. Külön megemlítendő, hogy az akvakultúrán belül a precíziós rendszerekből származó étkezési haltermelésünk 2012-ben 2 349 tonna volt.

A hazai akvakultúra fajonkénti összetétele

A haltermelést a tógazdasági ágazat dominanciájának megfelelően a pontyfélék túlsúlya (80-85%) jellemzi, az afrikai harcsa elmúlt évekbeli sikertörténetének köszönhetően azonban precíziós haltermelésünk némileg árnyalja ezt az egyoldalúságot. Az évi 2 000 tonnás afrikai harcsa termeléssel Magyarország Európa második legnagyobb afrikai harcsa termelője Hollandia után.

A magyar tógazdasági haltermelés alapja a ponty. Az évszázados tenyésztői munka eredményeként rendelkezésre állnak a különböző élőhelyi adottságokhoz és termelési célokhoz adaptált, államilag elismert pontyfajták. E pontyfajták a magyar akvakultúra legértékesebb genetikai erőforrását alkotják, amelynek megóvásáról a jövőben is gondoskodni kell. A minőségi pontytermelés hatékonyságának növelése érdekében 2008 óta minden évben lehetőség van csekély összegű, vissza nem térítendő állami támogatás igénylésére, amelynek szükségességét bizonyítja, hogy évek óta 60-65 pontyos gazda igénybe is veszi ezt a lehetőséget. A kínai pontyfélék (fehér busa, pettyes busa, amur) aránya némileg csökkent az elmúlt években, az utóbbi évek technológiai előrelépései ellenére sem sikerült növelni az értékebb fajok (pl. harcsaformájúak, sügérfélék, csuka, compó, tokfélék, stb.) arányát. A termelésbiológiai-ökológiai és ökonomiai szempontoknak egyaránt megfelelő polikultúrás termelési szerkezet kialakítása szakmai kihívás a halastavi gazdálkodók számára.

Bár precíziós termelésünkben az afrikai harcsa hasonlóan domináns, mint a ponty a tógazdálkodásban, az elmúlt évek befektetései a tokfélék (kaviárcélú) tenyésztésébe a közeljövőben megnövelhetik a toktermelés részarányát különösen a termelési értéket tekintve.

Természetesvízi halgazdálkodás

Magyarországon a természetesvízi halgazdálkodással hasznosított vizek kiterjedése 2012-ben **141 237 hektár** volt. A halászati vízterületek száma és kiterjedése növekedett az elmúlt öt év során. A területnövekedés oka több, elsősorban kisebb természetes víztér halászati nyilvántartásba vétele, illetve azokon a természetesvízi halgazdálkodási tevékenység megkezdése.

A nyilvántartott halászati vízterületek között az állóvizek aránya meghaladja a kétharmadot. A természetes vizek közül területét tekintve meghatározó a Balaton, mely a Kis-Balatonnal együtt a hazai nyilvántartott halászati vízterületek 44%-át adja. A vízfolyások közül kiemelkedik a Duna, valamint a Tisza. E két folyó mellett a többi nagy-, közepes és kisfolyó, valamint az egyéb kisvízfolyás-típusok aránya mintegy egyharmad.

A nyilvántartott halászati vízterületeket az alábbi hasznosító-típusok szerint csoportosítjuk:

- állami, önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok által hasznosított vizek;
- magántulajdonú gazdasági társaságok által hasznosított vizek;
- halászati vagy mezőgazdasági szövetkezetek által hasznosított vizek;
- kistermelők által hasznosított vizek és
- horgászszervezetek kezelésében lévő vízterületek.

Az Országos Halászati Adattárba érkezett jelentések szerint a természetesvízi halászmennyiség 2012-ben **6 717 tonna** volt.

A halfogások összes mennyisége statisztikai szempontból az utóbbi tíz évben állandónak tekinthető. Volumene mintegy 7 000 tonna. A természetesvízi halfogáson belül növekedett a horgászat részesedése, a természetes vízterek hasznosításában meghatározóvá vált e tevékenység. A természetes vizekről és víztározókról jelentett halfogásból 4 742 tonnát (71%) tett ki a horgászok zsákmánya. A hasznosítás mértéke nem homogén, az egyes vízfolyás- és állóvíztípusokban mind a telepítés, mind a fogás mennyisége eltéréseket mutat.

Magyarországon a 2012-ben hatályos jogszabályok alapján horgászni, halászni csak érvényes, évenként kiváltandó állami horgászjegy, illetve állami halászjegy birtokában lehet. A kiadott állami jegyek száma alapján nagy pontossággal határozható meg a horgászok, illetve halászok száma az adott évben. 2012-ben az állami horgászjeggyel rendelkezők száma 377 192 fő volt. Ugyanekkor állami halászjeggyel 1 906 fő rendelkezett, ez a horgászlétszámhoz viszonyítva nem éri el az 1%-ot.

Az illegális halfogás továbbra is jelentős gazdasági kárt okoz az ágazatnak, melyet az is alátámaszt, hogy bár az elmúlt évben a halvédelmi bírságok (halászat, horgászat) tekintetében csökkenő tendencia tapasztalható, 2012-ben még mindig 3784 esetben került sor bírság kiszabására, összesen 113.868.000,- Ft értékben.

Az illegális halfogás legáltalánosabb értelemben a halfogásra jogosító okmányok hiányában történő horgászatot jelenti, amely az összes jogsértő cselekmény kb. 80%-át teszi ki. Az engedély nélküli halászat (orvhalászat) szintén jelen van, azonban nehezebben számszerűsíthető, mint az orvhorgászat. Ennek az az oka, hogy az orvhalászok egyre kifinomultabb eszközökkel, fejlett technológiát alkalmazva dolgoznak, amelyek felderítése egyre nagyobb és nehezebb feladatot jelent a halászati őrk és a rendőrhatalóság számára.

Az esetek többségében a törvénytörő polgár a tettenéréskor nem rendelkezik zsákmánnyal, azonban 2012-ben az ellenőrzésre jogosultak több olyan esetet is felderítettek, amikor tiltott, ún. gereblyező módszerrel fogtak halat az elkövetők.

Összességében kijelenthető, hogy az illegális halfogás továbbra is jelen van Magyarország vizein, de a következetes halórzési tevékenységnek, valamint a rendvédelmi és a halászati hatósági munkának is köszönhetően fokozatosan mérséklődik. Ezzel együtt jelentős előrelépés csak összehangolt és célzott intézkedésekkel érhető el, melyeknek azonban egyúttal nagyobb a költségvonzatuk is.

Halfeldolgozás, kereskedelem és halfogyasztás

Az elmúlt évtizedben a hazai halfeldolgozó üzemek kibocsátása mind mennyiségben, mind értékben összességében stagnál, vagy csak kis mértékben növekszik. A hazai halforgalmazás területén a legfontosabb termékpálya-szereplők gazdasági jelentősége és az általuk forgalmazott hal- és halászati termékek mennyisége nőtt, ezek minősége azonban kevésbé változott. A frishal-termékeket forgalmazó cégek közül csak kevés tud országos lefedettséget biztosítani, valamint az is elmondható, hogy nincs „standard minőség” a hazai előállítású frishal-termékek piacán.

2012-ben 31 halfeldolgozó létesítmény rendelkezett EU engedélyezési számmal. Az esetenként többféle terméket előállító üzemeket az alábbiak szerint lehet kategóriákba és kiegészítő tevékenységekbe sorolni:

- friss halkészítményeket előállító üzem (8 db)
- feldolgozóüzem (20 db)
- vágóhid (4 db)
- darabolóüzem (6 db)
- újracsomagoló üzem (11 db)
- hűtőház (7 db)
- előkészített húst előállító üzem (1 db)

Az elmúlt években feldolgozott hazai édesvízi halmennyiség körülbelül **3 500 tonna** volt, és nagyjából ugyanennyi import halat dolgoztak fel. A 3 500 tonna feldolgozott halnak körülbelül 50%-a afrikai harcra, 20%-a busa, 15%-a ponty és 15%-a egyéb halfaj (amur, keszeg, kárász, süllő, harcra, csuka stb.). A feldolgozóüzemek által előállított termékek közül legjelentősebb a csomagolt, fagyasztott és hűtött haltörzs, majd a halszelet, halfilé friss és fagyasztott formában. További termékek még a halászléalap és -kocka, halkonzerv, füstölt hal, pácolt hal, halpép, valamint a hidegkonyhai készítmények előállítására alkalmas termékek. A magasabb szintű feldolgozottság hozzáadott költségei azonban rontják a versenyképességet, mert a piac még nem tolerálja a kellő mértékben az ilyen termékekben lévő hozzáadott értéket.

További termékek még a halászléalap és kocka, halkonzerv, füstölt hal, pácolt hal, halpép, valamint hidegkonyhai készítmények készítésére alkalmas termékek. A magasabb szintű feldolgozottság hozzáadott költségei azonban a versenyképességet rontják, mert a piac még nem tolerálja a kellő mértékben az ilyen termékekben lévő hozzáadott értéket.

A magasabb hozzáadott értéket képviselő termékek mind nagyobb mennyiségben történő előállításához nyújtott lehetőséget a Halászati Operatív Program beruházási támogatása a Győri ELŐRE Halászati Termelészövetkezet számára. A termelészövetkezet jelenleg Magyarország édesvízi halpalettájának egyik legszínesebb termékkörével rendelkezik, amelyben a konyhakész élelmiszerek is megtalálhatóak. A cég kisbajcsi telephelyén található hét hektáros telephelyén harminc embernek biztosít munkát.

Tározótavaiban akár 500 tonna élőhalat is biztonságosan tud tárolni. Az intenzív halnevelő telep összesen 2 500 köbméter térfogatú új betonmedencéiben tokfélék, süllő és afrikai harcsa nevelése folyik. A vadonatúj **halfeldolgozó üzemben** készülnek a „Bajcshal” márkanéven forgalomba hozott konyhakész haltermékek. Ezek között piacvezető a füstölt afrikaiharcsa-filé, a tokfilé, illetve a prémium minőségű „Caviar Danubius” tokhal kaviár. A cég slágertermékei között említhetjük még a szigetközi vödrös halászlét és halászlé-sűrítményt, illetve a szintén saját receptúra alapján készülő halpástétomot és halsalátát.

Az élőhal-előállítás energiaigényének csökkentése érdekében 2009-ben a cég egy uniós támogatású nagyobb fejlesztés részeként a kisbajcsi telephelyén **napelem parkot** hozott létre a HOP 2. tengelyére benyújtott sikeres pályázat segítségével. A rendszer az időjárási körülményektől függően évente 60-70 MW áramot tud termelni. Ez fedezi a haltermelő rendszer és a jelenlegi haltároló tavak vízmozgatáshoz és oxigénbeoldáshoz szükséges energiaigényét. A beruházással a cég úgy tudja megvalósítani a termelés növelését, hogy nem vagy csak minimálisan növeli az üzem környezetterhelését. A projekt pozitív környezeti hatásaként a fosszilisenergia-felhasználás mintegy évi 10 MWh-val csökkent, ezzel biztosítva a nemcsak jó minőségű, de a környezetvédelmi szempontokat is figyelembe vevő haltermék-előállítást.

A hazai termelésű hal legnagyobb része élve kerül értékesítésre. A hazai piacokon a termelők általában élő pontyot, afrikai harcsát, busát, amurt és ragadozó fajokat értékesítenek a kiépült kereskedelmi kapcsolatok útján.

Az exporttevékenységet főleg a haltermelők és halkereskedők bonyolítják, mivel annak elsődleges terméke az élőhal. Az élőhal-exportban az ezredforduló után folyamatos csökkenés, majd 2008-tól kismértékű, de folyamatos növekedés volt megfigyelhető. A KSH tájékoztatási adatbázisából 2013. június 12-én lekérdezett adatok szerint 2012-ben **élőhal-exportunk 4 228 tonnára** emelkedett. A friss és hűtött haltermékek exportja 2012-ben 170 tonnát tett ki és a fagyasztott halak exportja is 144 tonnára csökkent.

A magyarországi hal- és halászati termékek importmennyisége és -értéke még mindig jelentősen meghaladja az export mennyiségét. 2012-ben a **behozott termékek** mennyisége összességében **19 713 tonna** volt. Csökkenő behozatali árak mellett nőtt az élőhal importja, ami a hazai termelőknek figyelmeztetés lehet a belföldi piacvesztés veszélyére. A friss és fagyasztott termékek behozatali ára ezzel ellentétben növekedést mutat. Az importban – mely főleg feldolgozott vagy elsődleges feldolgozáson átesett halak forgalmazását jelenti – megjelennek a multinacionális kiskereskedelmi hálózatok is.

Hazai halfogyasztásunk az itthoni statisztikai módszertant követve, az utóbbi éveknek megfelelően nagyságrendileg 2012-ben is 4 kg körül alakult, amelynek mintegy felét az importált haltermékek adják. Ez a módszertan a hazai termelésű halalapanyagot a termelési statisztikákra alapozva élősúllyal veszi figyelembe, függetlenül attól, hogy feldolgozva vagy élve/frissen került-e a fogyasztói piacra.

A más módszertant alkalmazó nemzetközi szervezetek magasabb halfogyasztást mutatnak ki hazánkban. A feldolgozott termékeket élősúlyra átváltó FAO-statisztikában az egy főre jutó magyarországi halfogyasztás 5,1 kg volt 2009-ben.

A termékcsoportok szerinti bontás 2011. évi adatai alapján látható, hogy a fagyasztott haltermékek aránya az évek óta tartó növekedéssel szemben csökkenést, a tartósított haltermékek aránya azonban továbbra is növekedést mutat. Az élő, friss vagy hűtött termékek aránya 2010-ben a hazai halfogyasztás 48%-át adta, 2011-re ez már 51%-ra emelkedett.

A hazai halfogyasztás alacsony színvonalán túl a magyarországi fogyasztók halfaj- és haltermékismerete is alacsony és hiányos. A pontytermékek relatív kedveltsége nem növekedett az elmúlt években, inkább stagnált, azonban az intenzív termelésből származó haltermékek elfogadottsága és kereslete dinamikusan növekedett. Az is megfigyelhető, hogy az importtermékek széles választéka dinamikusan teret nyer a magyarországi piacon.

Foglalkoztatás

Hazai haltermelésünk szinte kizárólag Magyarország elmaradott régióira koncentrálódik, ezen belül is a vidéki térségekre. Étkezési-hal-termelésünk 83%-át három régió, Észak-Alföld, Dél-Dunántúl és Dél-Alföld adja. Megyénként vizsgálva Hajdú-Bihar megye (27,5 %) és Somogy megye (11,3 %) a legfontosabb helyszínei hazai akvakultúránknak.

Az üzemszerkezetet vizsgálva elmondható, hogy az egyéni gazdaságok aránya lényegesen kisebb (az összes halastóterület 5,4%-án gazdálkodnak, a termelésen belüli részarányuk pedig 4,1%), mint a mezőgazdaság, illetve az állattenyésztés egyéb ágazataiban. Mindez szorosan összefügg az intenzív tavi technológiák elterjedtségének hiányával, hiszen az extenzív, félintenzív technológiák kis hozamai mellett csak 50-100 hektáros méretben lehet nyereségesen gazdálkodni, ami nem teszi lehetővé a tagoltabb üzemszerkezet kialakulását. Az intenzív, több tonna/hektár hozamot biztosító tavi technológiák térnyerésével a fajlagos (1 tonna/év kapacitás létesítésére vonatkozó) beruházási költségek csökkenthetőek lennének, és megnyílhatna az út a kisebb tőkével rendelkező mezőgazdasági gazdálkodók termelésbe vonása előtt.

Az akvakultúra ágazat munkaerő-igénye (teljes munkaerő egyenértékben mérve) évek óta nagyjából 1 400 fő, amelyen belül az éves alapon foglalkoztatottak száma csökken (1 200), az alkalmi munkavállalók által ledolgozott munkanapok száma azonban jelentősen növekszik. A halászatban dolgozók korösszetétele kedvezőtlen, magas a nyugdíjkorhatár közelében lévők aránya. A helyzet javítása érdekében ösztönözni szükséges a fiatal halászok vállalkozásainak indítását, illetve a már működők termelési alapjainak fejlesztését.

A halgazdálkodás, a mezőgazdaság, a környezet- és természetvédelem, valamint a vidék szorosan egymásra utalt területek, mindamelllett, hogy a vidéki térség és benne a halastó a termelés színhelye, továbbá egyben biológiai és társadalmi élettér is. Az ágazat küldetését felvállalva a bevételi profiljukat diverzifikáló gazdaságok a termelési funkción túl el tudják látni a természeti értékek fenntartását és fejlesztését, az extenzíven művelt kultúrtáj ápolását, a halászati hagyományok megőrzését, valamint a rekreációs (horgászat, vizes élőhelyekre alapozott turizmus) igények kiszolgálását.

A hazai tógazdaságok többsége nem felel meg mindegyik funkciónak, de a jövőben bizonyosan növekedni fog azon gazdaságok száma, amelyek a multifunkcionalitás teljes kihasználására törekednek a vállalkozás szintjén – ezzel is hozzájárulva a foglalkoztatás növeléséhez.

A Vidékfejlesztési Minisztérium halgazdálkodási honlapja

<http://halaszat.kormany.hu/>

A Vidékfejlesztési Minisztérium honlapja

<http://www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium>

Együttműködő partnereink

Halászati és Öntözési Kutatóintézet (HAKI)

<http://www.haki.hu/>

Magyar Haltermelők és Halászati Vízterület-hasznosítók Szövetsége (MAHAL)

<http://www.magyarhal.hu/>

Magyar Akvakultúra Szövetség (MASZ)

<http://masz.haki.hu/>

Halászati Tudományos Tanács (HTT)

http://www.haki.hu/index.cgi?rx=&nyelv=hu&item=&searchwords2=&menuparam4=11&menuparam_4=18&type_=4

Magyar Országos Horgász Szövetség (MOHOSZ)

<http://www.mohosz.hu/>

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH)

<http://www.nebih.gov.hu/>

Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH)

<http://www.mvh.gov.hu/>

Hasznos linkek

A minőségi pontytenyésztési programban való részvétel csekély összegű támogatása

http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=118147.169303

Halastavi Környezetgazdálkodási Program (HKP)

http://www.mvh.gov.hu/portal/MVHPortal/default/mainmenu/statisztikak/Statistikak/tajekoztato_a_halastavi_kornye_20121206_1034154

Hungarikum Bizottság

<http://elelmiszerlanc.kormany.hu/hungarikum>

Halászati lapok

<http://www.magyarhal.hu/halaszati-lapok>

Agrárgazdasági Kutatóintézet (AKI) – Jelentés a halásatról

<https://www.aki.gov.hu/publikaciok/publikacio/a:116/Jelentes+a++halasatról>

Szerkesztette: Vidékfejlesztési Minisztérium

„Európai Halászati Alap: a fenntartható halászatba ruházunk be” – az Európai Unió és Magyarország támogatásával